

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Triumphvs Sacer Sanctorvm

Halloix, Pierre

Antverpiæ, 1617

Cap. 3. Notæ quibus eorumdem sanctitas & martyrium agnita sunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44013

SS. TERENT. ET SOC. MM. 47
cœmeterij forma tam alijs quàm ipsi S.
Priscille cœmeterio optimè in primis cõ-
gruat. Sed de loco, vt opinor, satis: Iam ad
signa quibus Terentianum & eius socium
sanctos esse & martyres dignouimus, pro-
grediemur.

CAPVT TERTIVM.

*Nota quibus SS. TERENTIANI & socij
sanctitas & martyrium agnita sunt.*

VM ab homine veritatis studio-
so requiri haud iniuriã possit, vt
vel Martyrum nostrorum acta
publica promamus, quibus ho-
nos, qui eis est habitus, iure illis vindice-
tur, aut si quidem rerum ab ijs gestarum
tabulas habemus nullas, saltem certa tam
sanctitatis quàm Martyrij signa atque in-
dicia in medio exponamus, quibus non
immeritò tantam illis claritatem, quanta
de illis passim concepta est, adstruamus:
propterea hoc mihi agendum est, vt quid
Pontifices maximos ad eos sanctorũ Mar-
tyrum numero adscribendos impulerit,
breuiter aperiã. Quemadmodum igitur
in ijs Ecclesijs quæ plus ocij atque facul-
tatis ad tabulas de Martyribus conficien-
das, aut litteras probatæ quorundam san-
ctitatis quaquã versum mittendas nactæ
erant,

erant, satis ad vim testimonij habebant aut ipsi codices Notariorum, aut publicæ populi, aut priuatæ magnorum virorum epistolæ: ita vbi hæc vel acerbitate temporum vel aliâ interueniente causâ deficiebant, satis esse signi existimatum est ad confirmandam in talibus præsertim cœmeterijs conditorum sanctimoniam, id quod ex sepulcrorum antiquis inscriptionibus, maximè istis alijs, quæ superiori capite attigi nunc explicabo indicijs, nimirum palmæ, phialæ, lampadis, græcorum characterum X & P sese hoc modo intersecantium

Imò etiam vbi que vllis inscri-
da inuenirentur

colligi posset. hæc signa abs-
ptionibus nu-
da in quàm
plurimis æstuante persecutione & numero
Martyrum innumero simul pro Christo
fortiter oppetentium tabulis locum non
dante accidit, tamen vt Martyrum hono-
res ijs impertirentur, abundè argumenti
apud omnes Catholicos, vt multa confir-
mauit experientia, habuerunt. Itaque in
omnibus istis SS^m. cœmeterijs interdum
inscriptiones seu epigrammata, vt docet
Prudentius, sepulcris adiecta sunt, quibus
scilicet nomen & titulus Martyris inno-
tescerent: interdum autem minimè, sed
nume-

SS. TERENT. ET SOC. MM. 49
numeris dumtaxat inibi sepulcorum in-
scriptus: De quibus vtrisque sic Pruden-
tius ad Valerianum Episcopum hymno
Ἐὶ σὺ φάτω XI.

*Innumeros cineres Sanctorū Romulā in vrbe
Vidimus, ὀ Christo Valeriane sacer.*

*Incisos tumulis titulos, tu singula quæris
Nomina: difficile est, ut replicare queam.*

*Tantos iustorum populos furor impius hausit,
Cum coleret patrios Troia Roma Deos.*

*Plurima litterulis signata sepulcra loquuntur
Martyris aut nomē, aut epigramma aliquod.*

*Sunt & multa tamē tacitas claudētia tumbas
Marmora, que solum significant numerum.*

*Quanta virūm iaceāt cōgestis corpora aceruis
Nosse licet, quorum nomina nulla legas.*

*Sexaginta illūc defossas mole sub vnā
Reliquias meminī me didicisse hominum;*

*Quorū solus habet cōperta vocabula Christus:
Vtpote quos propriē iunxit amicitia.*

Itaque palam fit è Prudentio homine
pientissimo iuxta & doctissimo, qui ante
mille ducentos annos hæc scripsit, in istis
cryptis ac cœmeterijs aliqua martyrum
corpora cum nominibus & titulis, alia
absque illis fuisse, quorum nomina soli
Christo, cuius pro amore mortem oppe-
tierant, cognita essent. E prioribus ergo
est noster **TERENTIANVS**: è secundis
D eius.

50 TRIUMPHVS SACER
eius socius. Quare cum non minus honore & cultu digni sint, quorum in terrâ extinctum nomen (dummodo ob fidei certamen, & martyrij victoriam in celo scriptum sit) quàm eorum, quorum nomina & epigraphæ perennarint; propterea mihi sapienter Ecclesiæ Rectores fecisse videntur, dum singulis martyrum nominatis singulos adiunxerunt anonimos, cum subinde in celo maior sit anonymorum quàm nominatorum (siquidem ibi solius virtutis & meritorum viget respectus) honos & gloria. Nec esse nouum ac nuper inductum, coli in Ecclesia martyres innominatos, satis norunt, qui antiqua Martyrologia, (in quibus sæpe absque nominibus soli numeri recensentur: vt Quadraginta martyrum, vt Quatuor Coronatorum, vt S. Mauritij & Sociorum, vt multorum aliorum) aliquando perlegerunt. Iam verò eos, quibus de agimus, verè fuisse martyres, ea signa quæ superius posui, vt olim maioribus nostris Hieronymo, Prudentio, & alijs; sic etiam nobis abundè fidem fecerunt. Quibus præterea Beatissimi Papæ Pauli V. accessit auctoritas, tam approbantis ea ipsa quæ recepimus corpora esse SS. Martyrum, quàm, vt eadem publicè veneranda proponerentur, concedentis.
Sed

S S. TERENT. ET SOC. M M. 51

Sed ipsa signa, ne quid obscurum relin-
quatur, venio paucis explicatum. Ea sunt
quatuor: Palma, character, Lāpas, phiala,
quæ isto disticho exprimuntur:

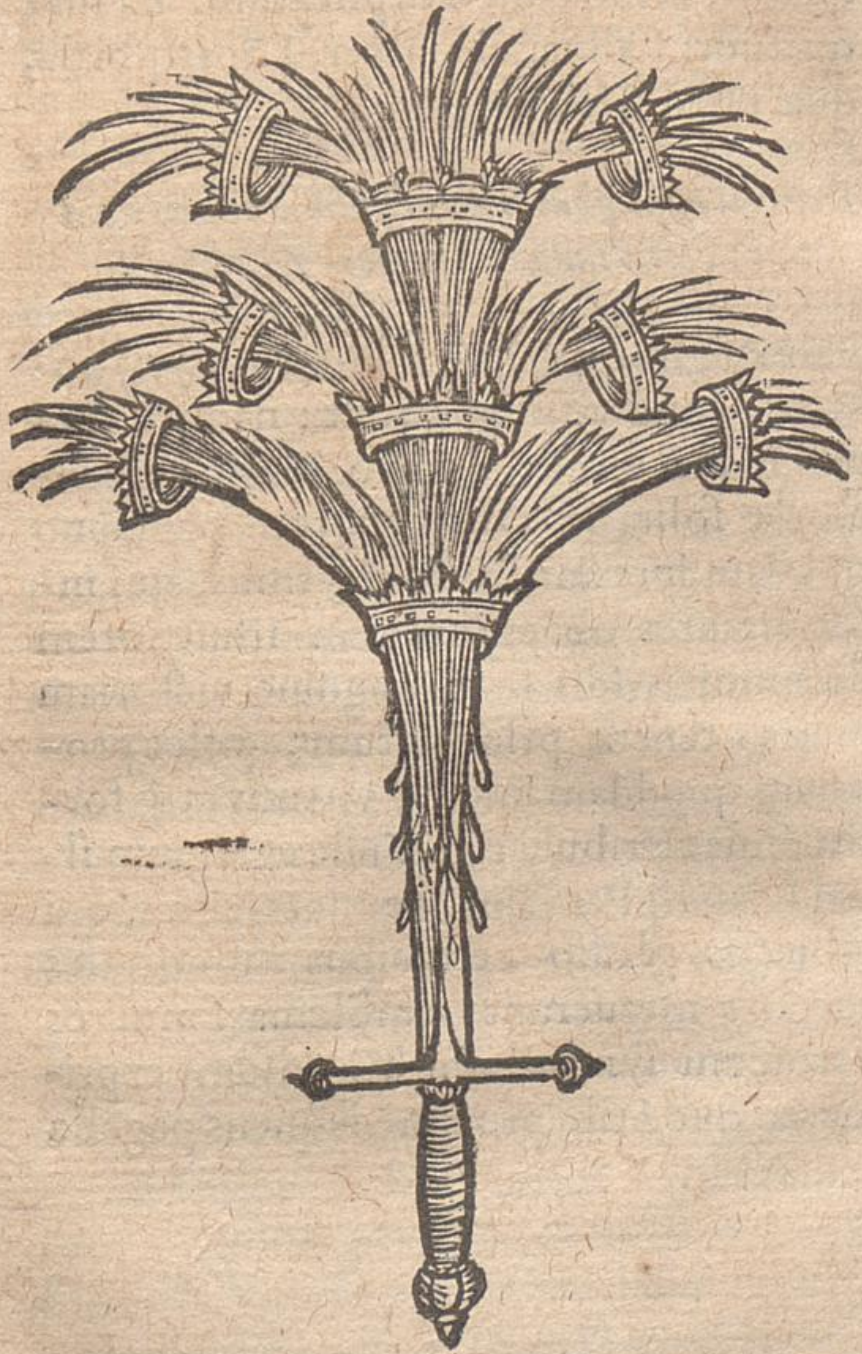
*Lampas cum phialâ, cum palmâ littera bina
Sunt cetera indubij symbola Martyrij.*

Pālma igitur quin aptissima Martyrij no-
ta sit, haud ambigi potest: nam cū ea
passim pro omine, indicio, testimonio vi-
ctoriæ solita sit vsurpari, tum præcipuo
quodam iure Sanctis Martyribus, qui in-
ter victores ob reportatam illustriorem
de inimicis suis fuso sanguine victoriam
meritò tenent principatum, velut pro-
prium quoddam insigne virtutis atq; for-
titudinis attributa est. Vnde egregium il-
lud Claudij Paradini, de Martyribus, qui
subiectis gladio ceruicibus immortales
coronas meruerunt, emblemata simul &
heroicum symbolum hîc visum expri-
mere, quod tibi proximè sequens pagella
exhibebit.

D 2

Cessit

TRIUMPHVS SACER
Cessit victoria victis.

VBI de cruento ac stillanti gladio
furgens palmula victoriam de tor-
mentis

SS. TERENCE. ET SOC. M M. 53
mentis & morte denotat : implexæ vero
eiusdem palmulæ ramis nouem corollæ
nihil aliud quàm vberem cælestium præ-
miorum copiam , quibus nunc in cælo
triumphantes post momentaneos huius
temporis cruciatus æternis perfuuntur,
significant.

Quòd autem habet epigraphe cessisse
victoriam victis, An non verè cessit, quan-
do ij, qui victi videbantur , quia numellis
compediti, quia in carcerē & robur com-
pacti, quia varijs tormentis exerciti atque
distracti, per ea ipsa hostes suos atque tor-
tores, qui vicisse se credebant, in sententiâ
suâ persistēdo vicerunt? An non verè ces-
sit, quando non priùs de arenâ excesserunt,
quàm applaudentibus bonis omnibus &
ipso teste cælo vicisse moriendo iudicati
sunt? An non verè cessit, quando sibi plu-
res patiēdo atque sustinēdo fautores ag-
gregarunt , quàm ipsi immanes atque im-
portuni hostes & tyranni infestando? An
non verè cessit, quando meliores Christia-
norum turbæ , horum benè mortuorum
possidere beata corpora , quàm istorum
malè vincentium fœneam gloriam aucu-
pari maluerunt? Verè, verè accinere tali in
triumpho licet:

Victores victi: & cessit victoria victis.

C 3

Quo 3

Quorum proinde tumulis meritò index
 martyrij palma adsculpta est. Nam pronus
 in hanc sententiam facilè abit D. Ambro-
 sius, qui ad illum Exodi locum: *Venerunt
 autem in Elim filij Israël, ubi erant duodecim
 fontes aquarū & septuaginta palmae*, sic scri-
 bit: *Premium quoddam victoris (inquit) est
 os vino fonte diluere, & dexteram triumphali
 palmâ munire. Per fontem enim lingua con-
 fessoris purificatur, per palmam dextera mar-
 tyris honoratur: illa, quia Christi exaltauit
 gloriam: hæc, quia aram sacrilegij recusauit.*
 Et infra: *Est planè palma martyribus suavis
 ad cibum, umbrosa ad requiem, honorabilis ad
 triumphum, semper virens, semper vestita fo-
 lijs, semper parata victoriæ. Atque ideo non
 marcescit palma, quia Martyrum victoria
 non marcescit.* Ita de palmâ Martyrij indice
 D. Ambrosius. Nunc ad characterem. Erat
 enim præter palmam ijsdem seu marmo-
 ribus, seu parietibus sepulcrorū adscripta
 hæc Græcorū characterum X & P vt hîc
 expressa est connexio, quæ
 nihil aliud, quam nominis
 XPICTOY id est Christi,
 est epitome, binis scilicet
 prioribus vocabuli litteris pro toto voca-
 bulo facientibus, estquæ illud ipsum no-
 men, quòd vna cum Crucis signo iam à
 mille

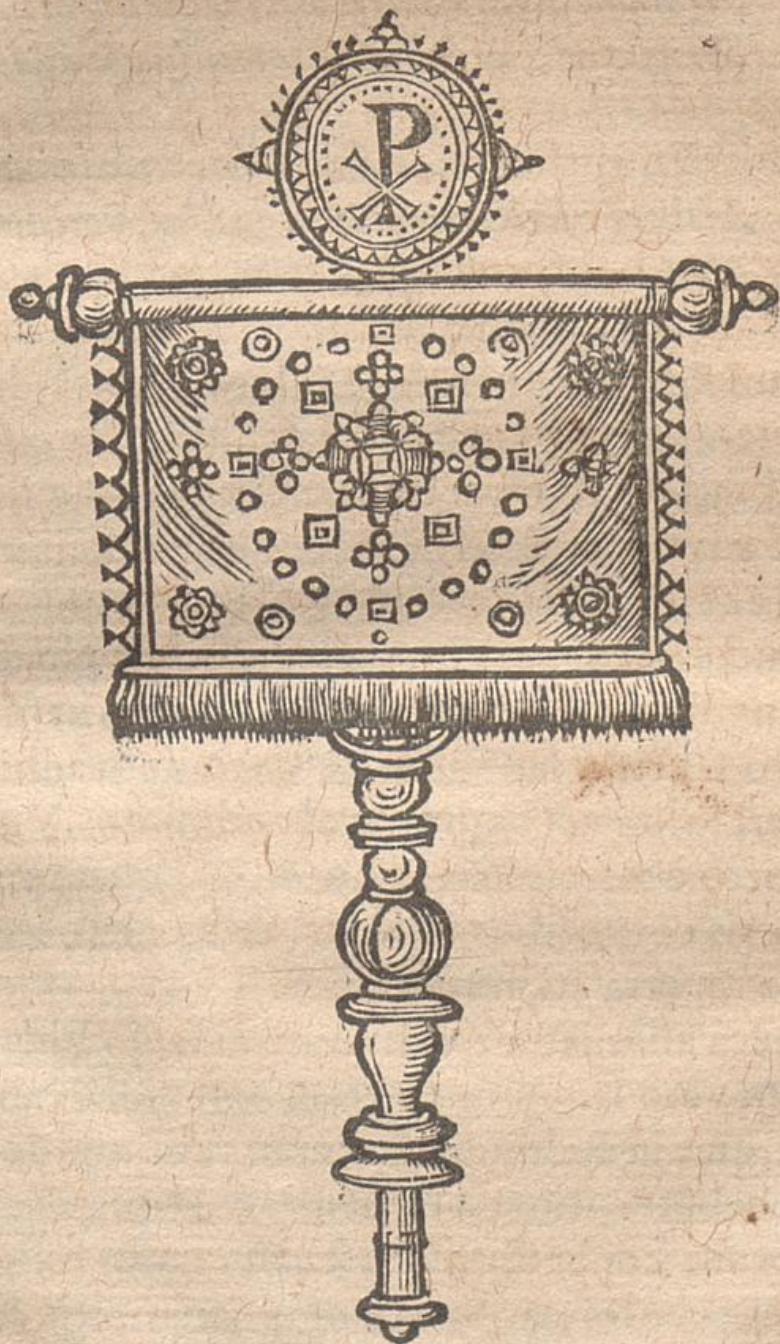
mille trecentis, eoquē amplius annis Constantino magno cælitus in æthere monstratum est, in quo hostes vinceret. Cuius rei non potest induci testis locupletior, quàm ille ipse, qui eidem Constantino fuit perquam familiaris, & est historicorum Ecclesiasticorum facilè princeps Eusebius Cæsariensis, cuius hæc sunt verba. *Simul atque dies illuxit, surgens Constantinus primo arcanum illud visum* (de apparitione Crucis) *amicis exponit, deinde artificibus, qui aurum & lapides pretiosos affabrè sculperè noverant, accersitis, medio inter eos loco assidet, verbis signi describit effigiem, eam auro & lapidibus pretiosis imitatione adumbrare mandat. Quam quidem effigiem contigit ut nos oculis olim contemplaremur. Erat autem tali figurâ fabricata: hastile oblongum erectumq̄, auro vndiquē obductum fuit, quod cornu habuit transversum ad formam Crucis constructum. Suprà in fastigio ipsius operis corona affixa lapidibus preciosis & auro politè circumtexta. In eâ salutaris appellationis nota inscripta, duobus solùm expressa elementis (erat enim P in medio litteræ X. inserta) quæ totum Christi nomen perspicuè significarunt. Quas quidem litteras deinceps semper Imperator in galeâ gestare consuevit. Ad cornu illius particula, quæ ex transverso erat per hastile*

*lib. 1. vita
Constantini, c. 25.*

traiecta, velamen quoddam pertenne appen-
sum adhaesit, regalis videlicet & magnifica
textura, mirabili varietate lapidum precio-
sorum artificiose coniunctorum, lucisque sua
claritate resplendentium depicta & multo au-
ro intertexta, quae, dici non potest, quantam
spectatoribus ob suam pulcritudinem excita-
rit admirationem. Istud igitur velamen ad
cornu affixum, longitudinis latitudinisque cru-
cis mensuram penitus exaequavit. Oblongum
verò & erectum hastile in sublimi appensum,
cuius pars inferior versus basim longius ducta
fuit, sub ipsum Crucis insigne ad texture dis-
currentis fimbrias, auream pij Imperatoris
ac liberorum suorum effigiem, ad pectus usque
concinne descriptam continuit. Isto igitur sa-
lutari signo Imperator tanquam hostilis cu-
iusque & infestae violentiae propugnaculo sem-
per usus est. Ita Eusebius.

Ecce

SS. FERENT. ET SOC. MM. 57
Ecce autē totum labarū hīc repræsentatū.
IN HOC VINCE.

Verbis Eusebij conformia sunt , ea
quæ lib. I. contra Symmachum Pru-
dentius

58 TRIUMPHVS SACER
dentius sic perscripsit:

*Christus purpureū gēmani textus in auro,
Signabat labarū, clypeorū insignia Christus
Scripserat, ardebat summis Crux addita
cristis.*

Et rursus ————— *Tunc ille senatus
Militia vlticis titulum, Christiq; verēdum
Nomen adorauit, quod collucebat in armis.*

Ita Prudentius.

Iam de phialâ in ipso sepulcro inclusâ, dé-
que appositâ lampade haud difficilis sanè
est ratio, cum vti hæc sanctitatis, sic illa
Martyrij euidentis sit suâ sponte indicium.
Nec enim lumina ferè à Christianis, nisi ad
sanctorū corpora honoris ergô, nec phiala
sanguinis nisi ad martyrum tumulos in fusi
pro Christo sanguinis testimonium adhi-
beri solita vel legimus vel audiuius. Vnâ
porrô è terreis istis lampadibus, quæ cum
sacris corporibus in S. Priscillæ cœmete-
rio reperta etiamnum in S. TERENCEIANI
thecâ asseruatur, vidi & attrectaui. Phia-
lam verô sanguine tinctam non vidi. Nam
ea, quæ in Belgium vnâ cum reliquijs de-
uehebatur, itineris difficultate, atque esse-
dorum concussu diffracta est, cuius frag-
menta colore imbuta sanguineo multis &
ipsi Reuerendissimo Atrebatensi conspe-
cta sunt. Quisnam verô sanguis in huius-
modi

modi vasculis seruaretur, exquirenti non alius esse visus, quàm quem Christiani recolligendorum omnium quæ essent martyrum auidissimi, aut de vestibus aut de solo exceptum, atque spongijs exsuctum in vitrea ista vascula, exprimendo refudissent, quippe qui sciam non obscure id Prudentianis illis versibus innui:

Palliolis etiam bibula siccantur arena

Ne quis in infecto puluere ros maneat.

Si quis & in sudibus, recalenti adspergine, sanguis

Insidet, hunc omnem spongia pressa rapit.

Propter quod pietatis officium viuit in benedictione sanctæ Praxedis virginis clara memoria, quam & Onuphrius Panuinius in libello de septem vrbis Ecclesijs, cum de Ecclesiâ & titulo sanctæ Praxedis agit, ita commemorat: *In mediâ Ecclesiâ inquit sub craticulâ ferreâ, Conditorium situm est, in quo repositus fuit sanguis sanctorum Martyrum Romæ occisorum quem spongiâ sugebat è terrâ sancta virgo Praxedis. Itē multa sanctorum Martyrum corpora ibidem collocata fuere.* Ita ille. Nicolaus autem Seniorilis in libro reliquiarum, inter alias Basilicæ sanctæ Praxedis reliquias, recenset vas vitreum cum spongiâ, quâ S. Praxedis sugebat, vt scribit, sanguinem martyrum. Ad lampades autem
siue

Hymno

XI. *Ὡδὴ*

αὐτῆς

ἡ

*Histo. SS.
PP. c. 21.*

*L. de ciuit.
22. c. 8.*

siue lychnos quod attinet, hanc quoque ob causam apponi ad martyrum sepulcra crediderim, vt desumpto postmodū, quod inibi præluxisset, oleo ad propellendos corporis morbos vsus esset. Nā & Theodoretus talis olei studiosē à martyrum sepulcris collecti appensam ad lecticā suam lecythum habuit, adeoquē eius ope à nocturnis Dæmonū iniurijs tutus fuit. Quin & Irenæi cuiusdam filius, ipso teste D. Augustino, iam exanimis, oleo quod ad S. Stephani reliquias arserat, perunctus, extēporali curatione viuus suis restitutus est.

His concinunt D. Paulini versus. lib. 5. de vita S. Martini,

*Namque vt saepe solent, precantō corde fideles,
Vasa oleo opplere, & seruanda adducta salutē
Vel iustis offerre viris, vel condere sanctis
Relligione locis, quibus aut operatio presens,
Martyrij emeritos prodit virtute patronos,
Aut quibus in cunas Verbum venisse beatas,
Vel recolit manifesta fides, vel lectio prodit.*

Hæc Paulinus.

De signis igitur, eorumquē significatione haftenus: nec in præsentia pluribus opinor esse opus. Tantū hoc addo ex iisdem signis, palmæ scilicet, characterum, lampadis (nam de phialâ certum nō habeo) sanctorū **TERENTIANI** & socij sanctimoniam

niam atque fidei testificationem esse collectam. Tametsi enim phiala pereuidens martyrij fuerit indicium, tamen ijs solis apponi solitum esse vero est simillimum, qui gladio aut aliter fuso sanguine interijssent, & ijs quidem non omnibus (siquidem eius recolligendi sanguinis non semper facultas Christianis fuit) sed aliquibus duntaxat, nempe, quibus aut lentior tyrannorum persecutio, aut ardentior Christianorum cura in eam rem faceret. Nam ab ijs qui laqueo aut igni, aut aliâ eiusmodi viâ morti destinabantur nullus sanguis reseruabatur. Quare cum Romæ ex sufficientibus probatisq; indicatijs martyrij palma TERENTIANO, eiusque socio adiudicata sit, remq; iudicatam Reuerendissimus Antistes Atrebatensis in sua diœcesi recognôrit, confirmaritque, fatius deinceps meo iudicio fuerit, ad religiosam venerationem, quàm ad curiosam disputationem conuerti. Si quis tamen, vt inter amicos familiare est, beneuolentiæ studio requirat, quâ viâ, quorumue allegatione tã rara & tam preciosa obtinuerimus cimelia, iam dicam.